

Förord

Bredbandsforum är tillsatt för att främja utbyggnaden av bredband i hela landet. Syftet med Bredbandsforum är att hitta konstruktiva lösningar som bidrar till en ökad samverkan om utbyggnad av bredband. I regeringens bredbandsstrategi lyfts kommuner som en nyckelaktör för att målen i bredbandsstrategin ska nås. Kommunerna har flera viktiga roller och kommunala satsningar på bredbandsutbyggnad har bidragit till att hushåll, företag och offentliga verksamheter har fått tillgång till bredbandsuppkoppling. En ökad tillgång till bredband bedöms kunna leda till högre tillväxt och också skapa en ökad effektivitet i kommunens arbete.

I slutet av år 2011 slutrapporterade Lösninggruppen inom Bredbandsforum sitt arbete till Bredbandsforums styrgrupp. I rapporten gav arbetsgruppen tio åtgärdsförslag för att undanröja hinder på bredbandsmarknaden. Flera av förslagen adresserade Sveriges kommuner, vilket ledde till att styrgruppen beslöt att tillsätta en arbetsgrupp med fokus på att aktivt verka för ett ökat och för bredbandsutvecklingen gynnsamt engagemang hos kommunerna.

Arbetet i Kommungruppen har genomförts i samverkan med ett stort antal olika aktörer som representerat kommuner, bredbandsoperatörer, myndigheter, intresseorganisationer, regionförbund och länsstyrelser. Kombinationen av olika aktörer, deras engagemang och kreativitet har varit avgörande för gruppens framgångsrika resultat. En viktig del av Kommungruppens arbete är den så kallade *Bredbandsguiden*, som skickats till samtliga kommuner. Kommungruppen har även tagit fram underlag för ett index som visar hur långt olika kommuner kommit i arbetet med bredband samt förslag på hur marktillträdesfrågor och gräv tillstånd bör hanteras i en kommun. Samtliga deltagare har också varit viktiga budbärare och på många sätt bidragit i arbetet med att få kommuner ännu mer engagerade i bredbandsfrågorna. Kommungruppen har haft ambitionen att få en boll i rullning och vi ser en allt större övertygelse kring bredbandsutvecklingens betydelse och kommunernas viktiga roll för detta. Vår förhoppning är att andra nu tar över och tar arbetet vidare.

I enlighet med arbetsgruppens direktiv överlämnar härmed Kommungruppen sin slutrapport till Bredbandsforums styrgrupp.

Carola Gunnarsson, Sveriges Kommuner och Landsting

Ordförande i Bredbandsforums Kommungrupp

Bakgrundsbeskrivning

Bredbandsforum är tillsatt av regeringen för att främja utbyggnaden av bredband i hela landet. Syftet med Bredbandsforum är att hitta konstruktiva lösningar som bidrar till en ökad samverkan om utbyggnad av bredband i syfte att uppnå målet i regeringens Bredbandsstrategi för Sverige om att Sverige ska ha bredband i världsklass. I bredbandsstrategin lyfts kommunerna som nyckelaktörer för att målet i bredbandsstrategin ska nås. Den 1 december 2011 slutrapporterade Lösningsgruppen inom Bredbandsforum sitt arbete till Bredbandsforums styrgrupp. I rapporten gav arbetsgruppen tio åtgärdsförslag för att undanröja vissa hinder för bredbandsutbyggnad och därmed skapa bättre förutsättningar för att nå målen i strategin. Flera av förslagen adresserade Sveriges kommuner, vilka är viktiga bland annat för att skapa förutsättningar för och underlätta investeringar i bredbandsinfrastruktur, stärka konkurrensen på marknaden och effektivisera utnyttjandet av befintlig infrastruktur.

I mars 2012 beslutade Bredbandsforums styrgrupp därför att tillsätta Kommungruppen som haft till uppgift att genomföra vissa av de lösningsförslag som lagts fram av Bredbandsforum. Enligt direktivet hade Kommungruppen följande mål:

1. Verka för att fler kommuner ska ta fram bredbandsstrategier samt stödja kommunerna i deras arbete med bredbandsfrågor och att skapa goda förutsättningar för bredbandsutbyggnad.
2. Utforma och enas om lämpliga indikatorer för ett kommunalt bredbandsindex samt ta fram ett förslag på index som mäter tillgången till bredband i Sveriges kommuner och presentera ett förslag till förvaltning och publicering.
3. Inventera och synliggöra hindren kring frågorna som rör tillträde till kommunal mark samt utforma förslag på nya standardavtal och annat stöd till Sveriges kommuner.

Kopplat till arbetet i Kommungruppen bildades två undergrupper där den ena haft ansvar för framtagande av ett kommunalt bredbandsindex och den andra för frågor som rör tillträde till kommunal mark. Dessa undergrupper har kontinuerligt förankrat resultatet hos Kommungruppen, som också haft ansvaret att driva området som rör kommunala bredbandsstrategier.

I arbetet har ett stort antal olika aktörer deltagit och bidragit med sina perspektiv. Förutom Kommungruppens arbete har intervjuer, workshops och avstämningar mot olika typer av intressenter gjorts. Gruppens deltagare har också i andra sammanhang och gentemot personer inom såväl offentlig verksamhet som näringslivet, lyft betydelsen av kommuners engagemang och bredbandsstrategier. Vi fick dessutom möjlighet att testa *Bredbandsguiden* och våra tankar tillsammans med Ragunda

kommun. Kommungruppen har även initierat att it- och energiministern och ordföranden för Sveriges Kommuner och Landsting gått ut brevlades till samtliga kommuner med en uppmaning till kommuner att sätta bredband på agendan och ta fram en strategi för den digitala infrastrukturen.

Arbetsgruppens bedömning är att dialogen med aktörer på bredbandsmarknaden varit bred och engagerat många. Det kan noteras att betydelsen av bredband fått ett stort genomslag och att nyttan med bredband numera inte ifrågasätts. Istället handlar diskussionen om på vilket sätt bredband ska utvecklas, ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och hur långt de kommersiella krafterna räcker. Vår bedömning är att vårt arbete bidragit till ännu bättre insikter om betydelsen av bredband och att det nu finns ett användbart material att utgå från, arbeta vidare med, utveckla och komplettera.

Gruppen har under sitt arbete tagit tillvara på det engagemang, den kompetens och den drivkraft som finns i branschen. Vår förhoppning är att andra nu tar över och driver arbetet vidare. Det är också vår förhoppning att de ytterligare lösningsförslag som framkommit genomförs. Sådana lösningsförslag är exempelvis ett förslag på hur en digitaliserad process för anläggningsrelaterade ärenden i en kommun kan utformas, översyn av berörda mark- och nyttjanderättsavtal, spridning av nyttan med bredband såväl till kommuner som slutanvändare, ytterligare informationsinsatser på konferenser, seminarier och möten där bredband borde vara med på dagordningen samt fler debattartiklar på temat.

Härmed överlämnar Kommungruppen sin slutrapport, inklusive bilagor, till Bredbandsforums styrgrupp. I bilagorna som följer finns en detaljerad beskrivning av arbetet, ett kommunalt bredbandsindex samt den så kallade *Bredbandsguiden* som syftar till att utgöra ett praktiskt stöd för kommunerna i arbetet med bredbandsfrågor och som skickats till samtliga kommuner. I *Bredbandsguiden* finns även förslag på hur marktillträdesfrågor och grävtillstånd bör hanteras i en kommun.

Stockholm i november 2012

Carola Gunnarsson
Sveriges Kommuner och Landsting
Ordförande i Kommungruppen

Hilkka Eskelinen
SmåKom

Carl-Johan Rydén
Com Hem AB

Ola Persson
Sunne kommun

Torbjörn Larsson
Falkenbergs kommun

Camilla Jönsson
Svenska Stadsnätsföreningen

Allan Karlsson
Länsstyrelsen i Kronobergs län

Jörgen Sandström
Sveriges Kommuner och Landsting

Anders Byström
Regionförbundet Jämtland

Ante Baric
TeliaSonera Sverige AB

Stina Levin
Post- och telestyrelsen

Tommy Johansson
Östra Göinge kommun

Slutrapport från Kommungruppen

- Slutrapporten innehåller en beskrivning av arbetsgruppens arbete, resultatet av arbetet samt övriga viktiga frågeställningar som uppkommit under arbetets gång.
- Kommungruppen bedrivit arbetet i en arbetsgrupp (Kommungruppen) och två undergrupper (Marktillträdesgruppen och Indexgruppen). Utöver deltagarna i dessa har ytterligare, såväl offentliga som privata, aktörer bidragit genom intervjuer, workshops, seminarier, möten m.m.
- Kommungruppens slutrapport och bilagor är ett resultat av diskussioner och samverkan där många olika intressen har vägts samman. Detta innebär att deltagarna är överens om budskapet, däremot inte nödvändigtvis om alla formuleringar.

Kommungruppens arbete – mars-november 2012

- **Mars:** En arbetsgrupp och två undergrupper bildas
- **Mars- april:** Arbetet inleds med en inventering av åsikter kring hur målet med gruppens arbete bäst nås.
- **April:** Det praktiska arbetet med att ta fram indikatorer för att mäta kommunernas engagemang, konkurrens och bredbandstillgång påbörjas. Markttillträdesgruppen beslutar om inriktning för sitt arbete.
- **Juni:** Arbetsgruppen beslutar om att ta fram Bredbandsguiden och vad den ska innehålla, initiera att ett brev från it- och energiministern och SKL:s ordförande skickas till samtliga ordföranden i Sveriges kommunstyrelser, ett kalendarium tas fram för möten där gruppens arbete bör lyftas.
- **Juni – september:** Första utkastet på innehåll i Bredbandsguiden arbetas fram. Indikatorer för ett kommunalt bredbandsindex beslutas och enkätfrågor för datainsamling utformas utifrån indikatorerna.
- **September – oktober:** Bredbandsguiden färdigställs som innehåller förslag på principer och process för markttillträdesfrågor/anläggningsrelaterade frågor. Enkäten till Sveriges kommuner går ut för att samla underlag till ett bredbandsindex.
- **Oktober:** Ragunda kommun utses till pilotkommun för att ta fram en kommunal bredbandsstrategi på basis av Bredbandsguiden. Materialet utvecklas ytterligare genom workshop och reflektioner.
- **November:** Ett första utkast på kommunalt bredbandsindex fördelat på bredbandstillgång, engagemang och konkurrens tas fram
- **November:** Kommungruppen slutrapporterar sitt arbete till Bredbandsforums styrgrupp
- **December:** Bredbandsguiden – kort och lång version skickas ut till kommunstyrelsernas ordföranden

Reflektioner - Bredbandsstrategier

- Insikten om betydelsen av bredband i Sveriges kommuner är idag omfattande och nyttan med bredband ifrågasätts allt mindre.
- Utvecklingen drivs av ett stort engagemang som behöver bli ännu större, särskilt från politiskt håll.
- Svårigheterna ligger i på vilket sätt bredband ska utvecklas, ansvarsfördelningen mellan olika aktörer och hur långt de kommersiella krafterna räcker.
- Kommuner efterfrågar och behöver stöd och rådgivning i bredbandsrelaterade frågor, där Bredbandsguiden syftar till att möta detta behov. Det efterfrågas även en nationell rådgivningsfunktion.
- Det behövs fortsatt förankringsarbete och ytterligare information och dialog med kommunerna.
- Kommungruppen har samverkat med Samverkansgrupp för bredband (tidigare Länsamverkan bredband), som också i stor utsträckning verkat för att fler bredbandsstrategier tas fram av kommuner och regioner/län. Detta arbete drivs vidare och är en betydelsefull kanal för den fortsatta utvecklingen.
- Med Kommungruppens arbete och Bredbandsguiden har ett viktigt förankringsarbete och kompetensspridning påbörjats.

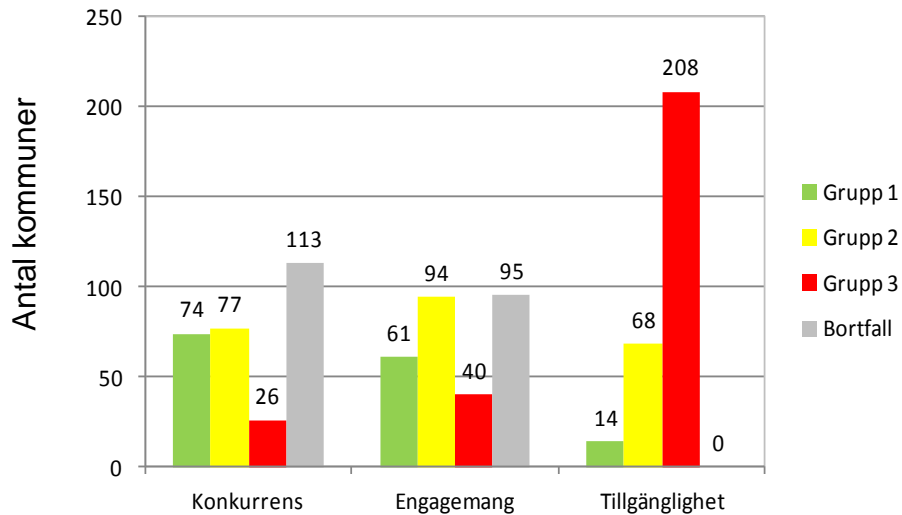

Resultat - Bredbandsstrategier

- Bredbandsutveckling måste ske i nära anknytning till kommunens förutsättningar
- Bredband bör stötta en kommuns övergripande mål och verksamhetsplanering
- Genom att bryta ner regeringens nationella bredbandsstrategi och digitala agenda till lokala förutsättningar kan den tillföra den verkliga nyttan för respektive kommun
- Bredbandsguiden är ett verktyg och en handbok för att hjälpa kommunerna i arbetet med bredband och bredbandsstrategier
- Bredbandsguiden har skickats ut till alla kommuner
- Bredbandsguiden innehåller
 - Frågor som politiker och tjänstemän bör ställa sig innan en bredbandsstrategi tas fram
 - En vägledning för att ta fram en bredbandsstrategi och hur en kommun praktiskt kan gå tillväga i arbetet
 - Kopplingen mellan bredband och andra kommunala verksamhetsmål och utvecklingsplaner
 - En sammanställning av tillgängligt finansieringsstöd för bredbandsutbyggnad
 - Beskrivning av hur andra kommuner tagit sig an bredbandsfrågan
 - Exempel på nytta som bredband skapar
 - Sammanställning av länkar och källor som kan stötta arbetet

Kommunalt bredbandsindex

- **Enligt direktivet:** Utforma och enas om lämpliga indikatorer för ett kommunalt bredbandsindex samt ta fram ett första förslag på index som mäter tillgången till bredband i Sveriges kommuner och presentera ett förslag till förvaltning och publicering. Hänsyn ska tas till engagemang, konkurrens och tillgång till bredband.
- **Vad har gjorts?** Beslut om inriktning och indikatorer, kartläggning av befintlig och användbar information, framtagande av enkät för kompletterande frågor, enkät till Sveriges kommuner, sammanställning av information, framtagande av index.

Reflektioner – Kommunalt bredbandsindex

- Arbetet har resulterat i tre index som mäter kommunernas engagemang, främjande av konkurrens och bredbandstillgång.
- I enlighet med lösningsförslaget är detta en första omgång som gjorts så enkel och transparent som möjligt.
- Det svåraste området att mäta har varit konkurrens.
- Boende i kommunala bostadsbestånd har i stor utsträckning möjlighet att välja tjänster och operatörer som agerar på parallella och konkurrerande infrastrukturer – 89% kan välja mellan minst två parallella fastighetsnät, och 55% kan välja mellan tre parallella fastighetsnät.

Reflektioner - Enkät svar från kommunerna

- Positivt utfall på svarsfrekvensen på enkäten (74 %), vilket i sig tyder på ett engagemang för bredbandsfrågan hos kommunerna.
- Knappt 56 % av kommunerna (161 av 290) har beslutat om eller påbörjat arbetet med att ta fram bredbandsstrategier sedan 2009.
- Generellt sett kan medvetandegraden om att kommunerna ska ta hänsyn till elektroniska kommunikationer enligt plan- och bygglagen öka.
- Kunskapen om SKL, PTS och Konkurrensverkets gemensamma principer för kommunalt agerande på bredbandsområdet kan förbättras.

Reflektioner – Kommunalt bredbandsindex

- Indexet för tillgång till bredbandsinfrastruktur visar att i 14 kommuner har mer än 40 % av hushåll och företag har tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s i både tätort och även utanför tätort. Bland dessa kommuner finns både de som har hög befolkningstäthet som Stockholm och Solna men även kommuner som Skellefteå och Malå där stora satsningar har skett.
- Indexet för tillgång till bredbandsinfrastruktur visar också att det är en utmaning är att i 7 av 10 kommuner har mindre än 30 % av alla hushåll och företag tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. Tillgången är som lägst i förortskommuner till storstäderna. Anledningen till den låga andelen är att det är få kommuner som har höga hastigheter på bredband utanför tätort.
- Engagemangsindexet visar bland annat att engagemanget för bredbandsfrågor är som störst i glesbygdskommuner.
- För både konkurrens- och engagemangsindexet är fördelningen mellan höga och låga värden relativt jämnt fördelade mellan kommungrupperna. Så är inte fallet för tillgänglighetsindexet där tätbefolkade kommuner generellt sett har högre värden jämfört med kommuner där bebyggelsen är mer gles.

Tillträde till kommunal mark på skäliga villkor

- **Enligt direktivet:** Inventera och synliggöra hindren kring frågorna som rör tillträde till kommunal mark samt utforma förslag på nya standardavtal och annat stöd till Sveriges kommuner.
- **Vad har åstadkommit?** Förslag på hur kommunen kan hantera marktillträdesfrågor ur ett bredbandsperspektiv, förslag på riktlinjer för en process kring marktillträde och utfärdande av grävtillstånd, genomgång av SKL:s förslag till markavtal

Reflektioner - Tillträde till kommunal mark på skäligen villkor

- Genom de diskussioner som förts med kommuner och bredbandsoperatörer är slutsatsen att mycket av hanteringen kring markrelaterade ärenden kan effektiviseras, till fördel för både kommunerna och bredbandsoperatörer.
- Från ett kommunalt perspektiv bör alla ledningsägare hanteras på likartat sätt. Även kommunerna har önskemål om att upprätta rutiner och villkor som gäller för alla ledningsägare, vilket inte är fallet idag.
- Att ha en öppen process och tydlig beskrivning av faktiska och framtida kostnader för ledningar och anläggningsarbeten är mycket viktig för en bransch som bredbandsmarknaden, vilken till skillnad från andra infrastrukturer inte har samma möjligheter att täcka oförutsedda kostnader genom direkta slutkundsintäkter.
- Ledningskollen har blivit ett mycket uppskattat verktyg hos både kommuner och operatörer, och de vill se en större anslutning än idag. PTS regeringsuppdrag om att utveckla ledningskollen för samförläggning välkomnas.

Resultat - Tillträde till kommunal mark på skäliga villkor

En kommun kan på olika sätt underlätta och skapa förutsättningar för ytterligare investeringar i bredbandsinfrastruktur. Inom ramen för Bredbandsforum har operatörer, SKL och kommuner gemensamt tagit fram

1. Ett antal principer för hur en kommun kan hantera dessa frågor som syftar till att stimulera bredbandsutbyggnaden.
 - Principerna omfattar hur kommuner kan beakta bredband i översikts-/detaljplanarbetet, följa överenskomna principer, tillämpa likvärdiga och kostnadseffektiva villkor, transparens och tydlighet i beräkning av ersättning, effektivisera ärendehantering/processen.
2. Riktlinjer för en process kring marktillträde och utfärdande av grävtillstånd
 - Förslaget omfattar ett antal punkter som en kommun kan följa för att uppnå en mer effektiv process. Därigenom kan också kommunerna blir mer likartade och mer öppna i sin hantering av dessa ärenden. Syftet är både att effektivisera och förbättra för kommunen och för ledningsägare

Övriga förslag

- Förutom det arbete som gruppen gjort förslås att:
 - det genomförs en förstudie kring en digitaliserad process av marktillträdesrelaterade ärenden hos kommuner. Syftet med förstudien är att identifiera behovet och nyttan av en sådan process. I förstudien bör olika typer av kommuner vara representerade och behovet och nyttan identifieras hos såväl kommuner som bredbandsaktörer.
 - såväl kommuner och operatörer kontinuerligt diskuterar, ser över och eventuellt reviderar avtal som rör marktillträde, anläggningsarbeten och andrahandsupplåtelser mot bakgrund av de förändringar som sker i lagar och regler, teknikutveckling, anläggningsmetoder och övriga förutsättningar för bredbandsutbyggnaden.
 - bredbandsaktörer inkommer till SKL med synpunkter på SKL:s förslag till markavtal - ”Markavtal för ledningar i allmän platsmark” som kan utgöra underlag för en översyn av avtalet. Det nuvarande förslaget på avtal har inte reviderats inom ramen för Kommungruppens arbete och kvarstår således. Såväl kommuner som operatörer har fört fram önskemål om att SKL:s förslag till markavtal bör tillämpas i större utsträckning än vad som görs i dag.

Kommunikation och möten

- Kommungruppens arbete har även förankrats genom följande möten och seminarier samt aktiviteter:
- Möte med Östersunds kommun, Uppvidinge kommun, Göteborgs stad
- Möte om Digital agenda hos Länsstyrelsen i Kronoberg samt Regionförbundet i Jämtland där kommuner från regionerna deltagit
- Presentation för kommuner i Västra Götaland via regionförbundet samt för regionförbundet i Skånes bolag SkåNet samt på KommITS-konferens i Karlstad
- Talare på SmåKoms höstkonferens
- Regelbundna avstämningar med Samverkansgrupp för bredband
- Artikel i tidningen Stadsnätet samt löpande information på Bredbandsforums hemsida

Deltagare - Kommungruppen

Kommungruppen

Carola Gunnarsson (ordf)
Sveriges Kommuner och Landsting

Carl-Johan Rydén
Com Hem

Torbjörn Larsson
Falkenbergs kommun

Allan Karlsson
Länsstyrelsen i Kronobergs län

Anders Byström
Regionförbundet Jämtland

Stina Levin
Post- och telestyrelsen

Hilkka Eskelinen
SmåKom

Ola Persson
Sunne kommun

Camilla Jönsson
Svenska Stadsnätsföreningen

Jörgen Sandström
Sveriges Kommuner och Landsting

Ante Baric
TeliaSonera

Tommy Johansson
Östra Göinge kommun

Indexgruppen

Edith Ringmar
Sveriges Kommuner och Landsting

Hans Ekholm
Sveriges Kommuner och Landsting

Jörgen Sandström
Sveriges Kommuner och Landsting

Stina Levin
Post- och telestyrelsen

Karin Fransén
Post- och telestyrelsen

Marktillträdesgruppen

Sofia Söder
GothNet

Ulf Arumskog
Norrköpings kommun

Jörgen Sandström
Sveriges Kommuner och Landsting

Kaj Werner
Skanova

Per Henningsson
Sveriges Kommuner och Landsting

Lars Gustafsson
Tele2

Övriga aktörer som bidragit i arbetet:

Tore Johnsson, Västra Götalandregionen
Ola Englund och Peter Johansson, Relacom
Kristen Lindblom och Jan Ollinen, Telenor
Crister Mattsson, Acreo
Mikael von Otter, IT- & Telekomföretagen

Bilagor till slutrapporten

- Bilaga 1: Bredbandsguiden (kort version).
- Bilaga 2: Bredbandsguiden (lång version), inklusive förslag på hur kommunen kan hantera marktillträdesfrågor ur ett bredbandsperspektiv samt vägledning för processen för marktillträde.
- Bilaga 3: Ett kommunalt bredbandsindex baserat på bredbandstillgång, engagemang och främjande av konkurrens.
- Bilaga 4: Uppmaningsbrev till kommunstyrelsernas ordföranden från it- och energiministern och SKL:s ordförande.

